UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CII. De obseruantia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72772

Visual Library

In ca. de oppoſitis, non remote a fine. Et lib. 2. Topic. cap. 3

1.2.q.7.arti. 2. & quæſt. 18. art. 3.

¶ Ad huius euidentiam ſciendum eſt, quòd dupliciter contingit patrem egere ſeruitio filii religioſi. Primo, citra extremã neceſſitatem: ſecundo, in extrema neceſſitate. Et ſi quidem pater ita eget filio, quòd ſine ipſo extrema neceſſitate manifeſte laboraret, tenetur filius petita, licet non obtenta, licentia ſuperioris, patri ſubuenire. Et ratio eſt, quia præceptum iuris naturæ & diuini, in extrema neceſſitate præeminet omni uoto, & vinculo: nec ſolum pro patre, ſed pro quocunq; homine in ſæculi neceſſitate tenetur quilibet. Non .n. debet vota eſſe impeditiua operum iuſtitię. Vnde ſicut licet furari propter extremam alterius neceſſitatem, ita licet actualem obedientiam pręlato ſubtrahere, & furari bona eccleſiæ, ſi aliter non poteſt patri ſubueniri. Nec oppoſitum ſenſit hic Author, qui de neceſſitate paterna, non de neceſſitate humana loquitur, hoc eſt de neceſſariis patri a filio, & non de neceſſariis abſolute a quocunq; homine. Si vero pater citra extremam eſt neceſſitatem, tunc religioſus tenetur adiuuare patrem ſaluo ſuo ſtatu, & non aliter, hoc eſt, ſalua obedientia, & regulari obſeruantia: ſicut filius vxoratus non tenetur patri, niſi ſaluo ſtatu cõiugali. Et hoc eſt, quod in litera dicitur: ita ꝙ differentiam, quæ ponitur in litera iter filium antequam ſit religioſus, vel poſt, non intelligo reſpectu extremæ neceſsitatis in patre, ſed reſpectu cuiuſque neceſsitatis, in qua filius tenetur operas ſuas patri exhibere ex præcepto pietatis. Conſtat namque, ꝙ non exigitur neneſsitas extrema ad hoc, ſed ſufficit neceſſitas habens magnam latitudinem. Et forte ſic concordarentur doctores. Ratio igitur quæ mouet oppoſitam opinionem, facile ſoluitur. Nam præceptum de honore parentũ, licet verũ ſit, ꝙ priuſquã votum, & ex naturæ iure obligat

In Luc. cap. 9. & 12. in titulo De ſpirituali intellectu eius quod Dñs dixit. to. 5.

Epiſtol. 1. Ad Heliodorum de laude uitæ ſolitariæ, non ꝓcul a prin. tom. 1.

D. 1033.

Homil. 37. in euage. non multum procul a princ.

Hom. 28. in Matt. non remote a fin. tom. 2.

In Luc. ca. 9.

trariatur, aut repugnat: quia ſecundum Philoſophũ *in Prędicamentis, Bonum non eſt bono contrariũ. Vnde non põt eſſe, ꝙ pietas, & religioſe mutuo impediant, ut ꝑ actũ unius, actus alterius excludatur. Cuiuſlibet .n. virtutis actus, ut ex ſupradictis patet, † debitis circũſtantijs limitatur, quas ſi prætereat, iã non erit uirtutis actus, ſed uitij. Vnde ad pietatẽ pertinet, officiũ, & cultũ parentib. exhibere ſecundũ debitũ modũ: nõ eſt aũt debitus modus, ut plus homo tẽdat ad colẽdũ patrẽ, q̃ ad colendũ Deũ. Sed ſicut Ambr. dicit ſuper Luc. *Neceſſitudini generis, diuinæ religionis pietas antefertur. Si ergo cultus parẽtũ abſtrahat nos a cultu Dei, iã non eſſet pietatis, parẽtum inſiſtere cultui contra Deũ. Vnde Hiero. dicit in epiſt. ad Heliodorum, † Per calcatum perge patrẽ, per calcatam perge matrẽ, ad uexillum crucis euola: ſummũ genus pietatis eſt in hac re fuiſſe crudelẽ. Et ideo [d] in tali caſu dimittenda ſunt officia pietatis in parentes propter diuinũ religionis cultum. Si uero exhibendo debita obſequia parẽtib. nõ abſtrahamur a diuino cultu, hoc iã pertinebit ad pietatem: & ſic non oportebit propter religionem pietatem deſerere.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ Greg. *exponens illud uerbũ Domini, dicit ꝙ parentes, quos aduerſarios in uia Dei patimur, odiendo, & fugiendo neſcire debemus. Si .n. parentes noſtri nos prouocent ad peccãdũ, & abſtrahant a cultu diuino, debemus q̃tum ad hoc eos deſerere, & odire. Et hoc mõ dicuntur Leuitæ ſuos cõſanguineos ignoraſſe: qa idolatris ſecundũ mandatũ Dñi non pepercerunt ut habet Exo. 33. Iacobus autẽ & Ioannes laudantur ex hoc, ꝙ ſunt ſecuti dominum dimiſſo parente, nõ qa eorum pater eos prouocaret ad malũ, ſed quia aliter æſtimabant ipſum poſſe uitam tranſigere eis Chriſtum ſequentibus.

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ Dominus iõ prohibuit diſcipulũ a ſepultura patris: qa ſicut Chryſ. dicit. * per hoc cũ Dñs a multis malis eripuit, puta, luctibus, & mæroribus, & alijs quæ hinc expectantur. Poſt ſepulturã .n. erat neceſſe & teſtamenta ſcrutari, & hęreditatis diuiſionẽ, & alia huiuſmodi: & ꝑcipue quia alij erãt qui cõplere poterãt huius funeris ſepulturã. Vel ſicut Cyrillus exponit ſuꝑ Luc. diſcipulus ille

F non petijt, ꝙ patrem iam defunctũ ſepeliret, ſed adhuc viuentẽ in ſenectute ſuſtẽtaret vſquequo ſepeliretur: qđ Dñs nõ cõceſsit, qa erãt alij, qui eius curã habere poterant, linea parẽtelæ aſtricti.

Ad tertivm dicendũ, ꝙ hoc qđ parentib. carnalib. ex pietate exhibemus, in Deũ referimus: ſicut & alia miſericordię opera, q̃ quibuſcumq; ꝓximis impẽdimus, Deo exhibita vñr ſ͛m illud Matth. 25. Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Et

G ideo ſi carnalibus parentib. noſtra obſequia ſint neceſſaria, ut ſine his ſuſtentari non poſſint, nec nos ad aliquid cõtra Deum inducant, non debemus intuitu religionis eos deſerere. Si autem ſine peccato eorum obſequijs vacare non poſſumus, uel etiam ſi abſque noſtro obſequio poſſunt ſuſtentari, licitum eſt eorũ obſequia prætermittere ad hoc, ꝙ amplius religioni vacemus.

Ad qvartvm dicendũ, quòd aliud dicẽdum eſt de eo qui eſt adhuc in ſęculo conſtitutus, &

H aliud de eo qui iam eſt in religione profeſſus. Ille .n. qui eſt in ſęculo conſtitutus, ſi hẽt parentes qui ſine ipſo ſuſtentari nõ pñt, non dẽt eis relictis religionem intrare, quia tranſgrederetur pręceptum de honoratione parentũ: q̃uis quidam dicant, ꝙ ẽt in hoc caſu licite poſſet eos deſerere, eorũ curã Deo cõmittẽs. Sed ſi quis recte cõſideret, hoc eſſet tentare Deũ, cũ habẽs ex humano cõſilio quid ageret, periculo parentes exponeret ſub ſpe diui

I ni auxilij. Si uero ſine eo parẽtes vitã trãſigere poſſent, licitũ eſſet ei deſertis parentib. religionẽ intrare: quia filij nõ tenent̃ ad ſuſtẽtationẽ parentũ, niſi cã neceſſitatis, ut dictũ eſt. * Ille uero q iã eſt in religione ꝓfeſſus, reputat̃ iã quaſi mortuus mũdo. Vnde non dẽt occaſione ſuſtentationis parentũ exire clauſtrũ, in quo Chriſto cõſepelit̃, & ſe iterũ ſęcularibus negotijs implicare: tenetur tamen, ſalua ſui pręlati obedientia, & ſuæ religionis ſta

K tu, pium ſtudiũ adhibere, qualiter eius parentibus ſubueniatur.

Qvaestio CII.

De obſeruantia, & partibus eius, in tres articulos diuiſa.

Deinde cõſiderandũ eſt de obſeruãtia, & partibus eius, ꝑ q̃ de oppoſitis vitijs erit manifeſtũ.

Circa obſeruantiam autem quæruntur tria.

¶Primò, Vtrū obſeruātia ſit ſpecialis virtus, ab alijs diſtincta.

¶Secundò, Quid obſeruantia exhibeat.

¶Tertiò, De comparatione eius ad pietatem.

Articvlvs primvs.

Vtrum obſeruantia ſit ſpecialis uirtus ab alijs diſtincta.

Ad primvm ſic ꝓceditur. Videtur, ꝙ obſeruātia non ſit ſpecialis uirtus ab aliis diſtincta. Virtutes .n. diſtinguuntur ſecundum obiecta: ſed obiectum obſeruantię nō diſtinguit ab obiecto pietatis. Dicit .n. Tullius * in ſua rhetorica, ꝙ obſeruantia eſt, per quā homines aliqua dignitate antecedentes quodā cultu & honore dignantur: ſed cultū & honorem etiam pietas exhibet parentibus, qui dignitate antecedunt: ergo obſeruantia non eſt uirtus diſtincta a pietate.

¶2 Præt. Sicut hominibus in dignitate cōſtitutis debetur honor & cultus, ita etiam eis qui excellunt ſcientia & uirtute: ſed non eſt aliqua ſpecialis uirtus, ꝑ quā honorē & cultū exhibeamus hominibus, qui ſcientiæ & uirtutis excellentiā habent. ergo ēt obſeruantia, ꝑ quā cultū & honorē exhibemus his, qui nos in dignitate antecedunt, non eſt ſpecialis uirtus ab aliis diſtincta.

¶3 Præt. Hoīb. in dignitate cōſtitutis multa debētur, ad q̄ ſoluēda lex cogit, ſecūdū illud ad Ro. 13. Reddite oīb. debita, cui tributū, tributū &c. Ea uerò, ad quæ ꝑ legē cōpellimur, pertinent ad iuſtitiā legalē, ſeu ēt ad iuſtitiā ſpecialē. ergo obſeruantia non eſt ꝑ ſe ſpālis uirtus ab alijs diſtincta.

Sed contra eſt, quòd Tullius dicit condiuidendo obſeruantiam * aliis iuſtitiæ partibus, quę ſunt ſpeciales uirtutes.

Respon. Dicēdū, ꝙ ſicut ex dictis * patet, neceſſe eſt vt eo mō ꝑ quēdā ordinatū deſcēſum diſtīguant virtutes, ſicut excellētia ꝑſonarū, quib. eſt aliquid reddendū. Sicut autē carnalis pater particulariter participat rōnē principii, quæ uniuerſaliter inuenit̄ in Deo: ita etiam perſona, quæ quātū ad aliquid, prouidētiā circa nos gerit, particulariter participat ꝓprietatē patris; quia pater eſt principium, & gn̄ationis, & educationis, & diſciplinæ, & oīū quæ ad perfectionem humanæ vitæ pertinent. Perſona aūt in dignitate conſtituta eſt ſicut principiū gubernationis reſpectu aliquarū rerū: ſicut princeps ciuitatis in rebus ciuilibus: dux autem

B exercitus in rebus bellicis: magiſter aūt in diſcipilnis, & ſimile eſt in alijs. Et inde eſt, ꝙ oēs tales perſonæ patres appellantur ꝑꝑ ſimilitudinē curę, ſicut 4. Reg. 5. Serui Naaman dixerūt ad eum: Pater, etſi rē grandē dixiſſet tibi ꝓpheta, &c. Et ideo ſicut ſub religione, ꝑ quā cultus tribuit̄ Deo, quodāmodo inuenitur pietas, per quā colunt̄ parentes: ita ſub pietate inuenit̄ obſeruantia, per quā cultus, & honor exhibetur ꝑſonis in dignitate conſtitutis.

C Ad primvm ergo dicendū, ꝙ ſicut dictū eſt ſupra, * ꝙ religio per quandam ſupereminētiam pietas dr̄, & tn̄ pietas proprie dicta a religione diſtinguitur: ita etiam pietas per quandam excellentiam poteſt dici obſeruantia: & tamen obſeruantia proprie dicta a pietate diſtinguitur.

Ad secvndvm dicendū, ꝙ aliquis ex hoc ꝙ eſt in aliqua dignitate conſtitutus, non ſolū quandam ſtatus excellentiam hēt, ſed ēt quandam ptātem gubernandi ſubditos: unde competit ſibi

D ratio principij, prout eſt aliorū gubernator. Ex hoc autē quòd aliquis hēt perfectionem ſcientiæ, uel uirtutis, non ſortitur rōnem principij quātum ad alios, ſed ſolum quandā excellentiam in ſeipſo, & ideo ſpāliter quędā uirtus determinatur ad exhibendum honorē, & cultum his, qui ſunt in dignitate conſtituti. Verū quia per ſcientiam, & virtutē, & oīa alia hmōi aliquis idoneus redditur ad dignitatis ſtatū, reue

E rentia quæ ꝑꝑ quamcūque excellentiam aliquibus exhibetur, ad eandem uirtutem pertinet.

Ad tertivm dicendum, ꝙ ad iuſtitiam ſpecialem proprie ſumptā, pertinet reddere æquale ei, cui aliquid debetur: quod quidem non pōt fieri ad virtuoſos, & ad eos qui bene ſtatu dignitatis utuntur, ſicut nec ad Deum, nec ad parentes. Et iō ad quandā virtutē adiunctam hoc pertinet, non aūt ad iuſtitiā ſpecialē, q̄ eſt principalis uirtus. Iu-

tia perſonalia, quia nō ſeruitia exhibita a ſeruis, nec a filiis, nec a mercenariis. In quo igitur diſcernenda ſunt iſta perſonalia, communibus? Tum quia ratio cuiuſque ſeruitii, aut honoris præſidenti a ſubditis exhibiti, eſt dignitas. quicquid aūt impēditur perſonæ rōne dignitatis, non perſonæ, ſed cōitati vel principi, cuius vices gerit, exhibetur, ut Author fatetur inferius in quęſtione ſequenti art. 2. ad 2. Et ſic omnia exhibita præſidentibus, inquātum pręſidētes ſunt, ſpectant ad pietatem, & non ad obſeruantiam.

¶Ad huius dubii dilucidationem ſciēdū eſt, ꝙ regulariter eiuſdem rationis eſt cōitatem, collegiū, & vniuerſaliter communicationem aliquā, & illius caput colere. Et propterea ad obſeruantiam ſpectat tam epiſcopū quā canonicos colere, tam magiſtrū quā condiſcipulos, tā ducem q̄ exercitum, & ſic de aliis. niſi ꝙ ab iſta regula excipitur princeps patriæ: nā alterius virtutis eſt colere patriā, & alterius principem patriæ. Et rō exceptionis illius eſt, quia prīceps ē ſolūmodo prīcipium gubernationis: patria aūt eſt etiā principium noſtri eſſe. Et propterea patrię cultus ad eandem virtutem ſpectat, ad quā ſpectat colere patrē, qui eſt noſtri ęſſe principium. Principes autem, quia non habēt rōnem principii eſſendi, ſed ſolū gubernandi, excluduntur ab illa excellentiori virtute, videlicet pietate, quæ colit principia eſſendi & gubernādi ſimul, ſ. patrem & patriā, & ſequenti virtute, ſ. obſeruantiæ relinquuntur. In reliqs aūt cōicationibus, puta, exercitus, ſcholę, collegii &c. non eſt hæc admiſtio principiorū eſſendi & gubernandi, ſicut in patria, & in principe patriæ, ſed omnes ad gubernationem ſpectant. Et hanc rationem habes ab authore in quæſtione præcedente, ar. 1. ad vltimum, vbi reddit rationem, quare patria colitur a pietate, aliæ autem communicationes non. Et per hæc patet reſponſio ad primo obiecta: & quare obſeruantia non reſpicit principem quò ad cōmunia, quæ ſpectant ad patriam, quia ſcilicet præuenitur a pie-

A tate ꝑꝑ excellentiam quam hēt patria, & non princeps. quia. ſ. eſt principium noſtri eſſe. Et ſic ſolida ratio primū dubiū ſoluit.

¶Secundū verò dubiū ſoluitur dicendo, ꝙ perſonalia hoc in loco dicuntur non omnia quæ perſonæ principis a quocunq; exhibentur (nam quod illi a filio exhibetur, pietatis: quod a ſeruo, duliæ: quod a mercenario iuſtitiæ eſt:) ſed ea quæ non alia ratione illis exhibentur, niſi quia ſunt in dignitate conſtituti, & terminantur ad eorum perſonas. Vbī aduerte quòd hac in re inueniuntur duo, ſ. ratio exhibendi cultum, & terminus cuī exhibetur. Vniuerſaliter ſiquidem ratio exhibendi iſtis cultum, eſt dignitas. unde ſiue boni, ſiue mali ſint homines in dignitate cōſtituti, colendi ſunt: terminus autem qui colitur per obſeruantiæ virtutē, eſt perſona illa quæ in dignitate eſt conſtituta, ita quòd differentia inter exhibita a pietate, & ab obſeruātia principibus, ſtat in hoc, ꝙ exhibita a pietate directe terminantur ad commune bonum vtilitatis, uel honoris: & principes tunc ſe habent, ut præcipientes, & non ut termini, ſicut cùm quis inſtituitur a principe in publico officio reipub. ut in litera tertij articuli dicitur. Si quis vero ad ſubleuādum principis laborem miniſtraret, ad obſeruantiā ſpectaret actus iſte, quia ad perſonam principis ſeruitium hoc ordinatur. Et econtra, cum patria gloriam ſuam oſtentare rationabiliter uellet, & aliqui ciues patrię caput ꝓpterea amplius colerent, pietati, non obſeruantiæ operā darent, quia ad patriam iſte cultus terminat̄. Honorat̄ ergo ſemper ab obſeruātia in perſonis in dignitate cōſtitutis cōmunitas, ſeu Deus, cuius ſunt miniſtri, ut ratio honorandi: ſed perſona ipſa ut terminus, & perſona quæ honoratur. Et per hæc patet ſolutio omniū obiectorum. Nā quicquid impēditur ꝑſonæ in dignitate conſtitutæ rōne dignitatis, impēditur cōitati, uel Deo ut rationi honoris, & cultus, & nō ut termino. Perſonas .n. ipſas licet malas, honoramus rōne dignitatis.

Q. pręce. ar. 3. ad 3.

¶Super

Q.58. art.6.

¶ *Super Quaſtio. centeſimaſecunda arti culum ſecundum.*

IN ar. 2. eiuſdẽ 102. q. in reſponſione ad primum, nota ꝙ cultus nomen abſolu te habetur cõmune ad honorem, & reliquos decẽtes actus, vt in litera dr̃: ſed in propoſita diffinitione Tulij, ubi contra honorem diſtinguitur, cultus ſumitur pro reliquis decentibus actibus tantum, ne ſuperfluitas, aut incongruum aliquid incurratur.

Lib. 10. c. 1. in medio tomo. 5.

¶ In eodem articulo in reſponſione ad ſecundum, vide hinc, ꝙ omiſsio honoris præſidentib. proprijs debiti, non ſolũ eſt peccatum, ſed eſt punibilis per humanã legẽ. Omiſsio aũt honoris extraneorũ præſidentiũ punibilis non eſt pro quanto ad legale debitũ non ſpectat: peccatum tamen quandoque eſt, pro quanto quãdoq; præter morem eſt, & a morali propterea debito declinat.

ſtitia vero legalis ſe extendit ad actus omnium virtutum, vt ſupra dictum eſt. *

F

Articvlvs II.

Vtrum ad obſeruantiam pertineat exhibere cultum & honorẽ his, qui ſunt in dignitate conſtituti.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ ad obſeruantiam non pertineat exhibere cultum, & honorẽ his, qui ſunt in dignitate conſtituti: Quia ut Aug. dicit in * 10. de ciui. Dei, colere dicimur illas perſonas, quas ĩ quodã honore habemus: & ſic idem eſſe vr̃ cultus, & honor. inconuenienter ergo determinatur, ꝙ obſeruãtia exhibet in dignitate conſtitutis cultũ, & honorem.

G

¶ 2 Præt. Ad iuſtitiã pertinet reddere debitum, vnde & ad obſeruantiã, quæ ponitur iuſtitiæ pars ptinet: ſed cultũ, & honorẽ non debemus oĩb. in dignitate cõſtitutis, ſed ſolũ his, qui ſuper nos plationẽ hñt. ergo incõuenienter determinatur, ꝙ eis obſeruãtia exhibet cultum, & honorẽ.

H

¶ 3 Præt. Superiorib. nr̃is in dignitate conſtitutis non ſolũ debemus honorẽ, ſed ẽt timorem, & aliquã munerũ largitionẽ, ſm̃ illud ad Rom. 13. Reddite oĩbus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Debemus ẽt eis reuerentiã, & ſubiectionẽ, ſm̃ illud Heb. 13. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. non ergo cõuenienter determinatur, ꝙ obſeruantia exhibet cultum, & honorem.

Lib. 2. de inuentione in fol. 4. ante fin. libri.

SED CONTRA eſt, quod Tullius * dicit, ꝙ obſeruantia eſt, per quam homines aliqua dignitate antecedentes, quodam cultu, & honore dignantur.

RESPON. Dicendũ, ꝙ ad eos qui ſunt in dignitate conſtituti, pertinet gubernare ſubditos. Gubernare aũt eſt mouere aliquos in debitũ finem, ſicut nauta gubernat nauem ducendo eã ad portũ: omne aũt mouens hẽt excellẽtiã quandã, & virtutem ſupra id, qđ mouetur. Vnde oportet, ꝙ ĩ eo qui eſt in dignitate cõſtitutus, primò conſiderẽt excellentia ſtatus cũ quadã ptãte in ſubditos: ſecũdo, ipſum gubernationis officium. Rõne igitur excellẽtiæ debetur ei honor, qui eſt quædã recognitio excellentiæ alicuius. Rõne autem officij gubernationis debetur ei cultus, qui in quodam obſequio conſiſtit, dum ſcilicet aliquis eorum obedit imperio, & vicem beneficijs eorum pro ſuo modo rependit.

I

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ in cultu nõ ſolũ intelligiẽ honor, ſed ẽt quæcunque alia, q̃ ptinent ad decentes actus, quibus homo ad alium ordinatur.

Q. 80. per totum.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt, * duplex eſt debitũ. Vnũ quidẽ legale, ad qđ reddendum homo lege cõpellitur: & ſic dẽt homo honorẽ, & cultũ his, qui ſunt in dignitate conſtituti, p̃lationem ſuper ipſum habentes. Aliud aũt eſt debitũ morale, qđ ex quadã honeſtate debetur: & hoc modo debemus cultum, & honorẽ his, qui ſunt in dignitate conſtituti, etiam ſi non ſimus eis ſubiecti.

K

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ excell[...] ſunt in dignitate conſtituti, debet[...] ſublimioris gradus: timor aũt rõne [...] habent ad coercendum. Officio ver[...] nis ipſorum debetur obedientia, per [...] mouentur ad imperium præſidenti[...] quæ ſunt quædam ſtipendia laboris [...]

Articvlvs III.

Vtrum obſeruantia ſit potior virtus q[...]

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr̃, q[...] ſit potior virtus, q̃ pietas. Princ[...] tus per obſeruantiam exhibetur, cõ[...] trẽ, q pietate colitur, ſicut uniuerſal[...] ad particularem: nam familia quã[...] pars ciuitatis q̃ gubernatur a princip[...] lis virtus potior eſt, & magis ei inti[...] ergo obſeruantia eſt potior virtus, q[...]

¶ 2 Pręt. Illi qui ſunt in dignitate co[...] gerunt boni cõis: conſanguinei a[...] bonum priuatũ, quod eſt pp bonum [...] nendum, unde laudabiliter aliqui pro[...] riculis mortis ſeipſos exponunt. ergo[...] per quam exhibetur cultus his, qui ſu[...] te conſtituti, eſt potior virtus, quàm p[...] hibet cultum perſonis ſanguine iunct[...]

¶ 3 Præt. Honor, & reuerentia m[...] virtuoſis poſt Deũ: ſed virtuoſis exhi[...] & reuerentia per obſeruantiæ virtute[...] eſt.* ergo obſeruantia eſt præcipua p[...]

SED CONTRA eſt, ꝙ præcepta legis d[...] bus uirtutum: immediate autem poſ[...] gionis, quæ pertinent ad primam ta[...] tur præceptum de honoratione pa[...] pertinet ad pietatem. ergo pietas imm[...] tur religionem ordine dignitatis.

RESPON. Dicendum, ꝙ perſonis in d[...] ſtitutis, põt aliquid exhiberi dupliciter[...] do, in ordine ad bonum cõe, puta, cu[...] ſeruit in adminiſtratione reipub. & hoc [...] tinet ad obſeruãtiam, ſed ad pietatem, q[...] exhibet non ſolum patri, ſed etiam p[...] modo, exhibetur aliquid perſonis in c[...] ſtitutis pertinens ſpecialiter ad perſona[...] vtilitatem, & gloriam, & hoc propri[...] obſeruantiam ſecundum quod a pieta[...] tur. Et ideo comparatio obſeruantiæ a[...] ceſſe eſt, ꝙ attendatur ſecundum diu[...] dines diuerſarum perſonarum ad nos, [...] vtraque virtus. Manifeſtum eſt autem, [...] parentum, & eorum qui ſunt nobis ſa[...] iuncti, ſubſtantialius nobis coniung[...] perſonæ quæ ſunt in dignitate conſti[...] ad ſubſtantiam pertinet generatio, & [...] ius principium eſt pater, quàm exter[...] tio, cuius principium ſunt illi, qui in d[...] ſtituuntur. Et ſecundum hoc pietas [...] præeminet, inquantum cultum [...] magis coniunctis, quibus magis obl[...]

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ [...] paratur ad patrem, ſicut uniuerſalis [...] cularem, quãtum ad exteriorem g[...] non autem quãtum ad hoc, ꝙ pater [...] generationis. Sic enim compara[...] tus diuina, quæ eſt omnium produ[...]

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ ex [...] in dignitate cõſtitutæ ordinat[...]

ne,non pertinet earum cultus ad obſeruantiã, ſed ad pietatem, vt dictum eſt.

Ad tertivm dicendum, quòd exhibitio honoris,vel cultus non ſolum eſt proportionanda perſonæ cui exhibetur ſecundum ſe conſideratæ, ſed ēt ſecundum quod ad exhibentes cõparatur. Quãuis ergo virtuoſi ſecundum ſe conſiderati, ſint magis digni honore,quàm perſonæ parentum: tamen filii magis obligantur propter beneficia ſuſcepta ab ipſis parentibus, & coniunctionem naturalem,ad exhibendum cultum & honorem parentibus,quàm extraneis virtuoſis.

¶*Super Quæſtio. centeſimetertię Articulum primum.*

IN art.1.q.103. nota duo. ¶Primo, in reſponſione ad primum, quòd reuerentia nec eſt adæquatũ motiuum ad honorãdũ nec eſt adæquatus finis honoris: quoniã & aliqui mouentur ad honorandum non ex reuerẽtia, ſed ex amore, vt patet, cũ ſuperiores honorant inferiores quoſdam.Et multi honorant ſolum, ut honorem debitum impendant: ſed diſtinctio inter reuerentiam, & honorem ſatis manifeſta eſt in litera ex hoc, ꝙ quãdoque eſt principium, & quandoque finis honoris. Secundo, in reſpon. ad ſecundum, quòd quia bono, & pulchro debitum eſt ut manifeſtetur,ideo tam cõmunis eſt appetitus gloriæ quaſi debitæ cuilibet æſtimanti in ſe bonũ,aut pulchrũ aliqd rei,vel operis.

QVAESTIO CIII.

De Dulia,in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandũ eſt de partib.obſeruantiæ.Et primò de dulia, quę exhibet honorem, & cætera ad hoc pertinentia,perſonis ſuperioribus.Secundò, de obedientia, per quam earum obeditur imperio.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, Vtrũ honor ſit aliqd ſpirituale,uel corporale.

¶Secundò, Vtrũ honor debeatur ſolis ſuperioribus.

¶Tertiò, Vtrum dulia, cuius eſt exhibere honorẽ & cultũ ſuperioribus, ſit ſpecialis uirtus à latria diſtincta.

¶Quartò, Vtrum per ſpecies diſtinguatur.

Articvlvs primvs.

Vtrum honor importet aliquid corporale.

AD primvm ſic proceditur. Videtur, ꝙ honor non importet aliquid corporale. Honor enim eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimonium virtutis, vt poteſt accipi a Philoſopho in 1.* Ethic.ſed exhibitio reuerentiæ eſt aliquid ſpirituale: reuereri.n. eſt actus timoris, ut ſupra habitum eſt. † ergo honor eſt aliquid ſpirituale.

¶2 Præt.Secundum Philoſophum in *4.Ethi. Honor eſt præmium virtutis:uirtutis autem,quę principaliter in ſpiritualibus conſiſtit,præmium nõ eſt aliquid corporale,cùm præmium ſit potius merito.ergo honor non conſiſtit in corporalibus.

¶3 Præt.Honor a laude diſtinguitur, & ēt a gloria: ſed laus, & gloria in exterioribus conſiſtunt. ergo honor conſiſtit in interioribus ſpiritualibus.

Sed contra eſt,quòd Hiero.* exponens illud 1.ad Timot.5.Qui bene præſunt presbyteri,duplici honore digni habeantur &c. dicit. Honor in præſentiarum vel pro eleemoſyna, uel munere accipitur:utrumque autem horum ad corporalia pertinet.ergo honor in corporalibus conſiſtit.

Respon.Dicendũ,ꝙ honor teſtificationẽ quãdã importat de excellentia alicuius:unde homines q uolũt honorari, teſtimoniũ ſuæ excellẽtiæ quærũt,ut per Philoſophũ patet in *8.Ethic.Teſtimo-

A niũ aũt redditur, vel corã Deo, vel corã hoībus. Corã Deo quidẽ,qui inſpector eſt cordiũ,teſtimoniũ conſcientiæ ſufficit:& iõ honor,quòad Deum, põt conſiſtere in ſolo interiori motu cordis, dũ.ſ. aliquis recogitat,uel Dei excellentiã,vel ēt alterius hominis coram Deo. Sed quòad homines, aliquis non poteſt teſtimonium ferre, niſi per aliqua ſigna exteriora,uel uerborum,puta,cùm aliquis ore pronuntiat excellentiam alicuius:uel factis, ſicut inclinationibus,obuiationibus, & alijs huiuſmodi: uel etiam exterioribus rebus, puta, in munerum oblatione, aut imaginum inſtitutione, uel alijs huiuſmodi:& ſecundum hoc honor in ſignis exteriori-
B bus,& corporalibus conſiſtit.

Ad primvm ergo dicendũ,ꝙ reuerentia non eſt idem qđ honor:ſed ex una parte eſt primũ motiuũ ad honorandum,inquantum.ſ.aliquis ex reuerentia,quam hẽt ad aliquem,eum honorat. Ex alia verò parte eſt honoris finis, inquantum.ſ.aliquis ad hoc honoratur, ut in reuerentia habeatur ab alijs.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ ſicut Philoſophus* ibidẽ dicit.Honor non[d] eſt ſufficiens virtutis præmiũ.Sed nihil poteſt eſſe in humanis rebus, & corporalibus maius honore, inquantum.ſ.ipſæ corporales res ſunt ſigna demonſtratiua excellentis virtutis.Eſt autem debitum bono, & pulchro vt maniſeſtetur,ſecundum illud Matth.5. Neque accendunt lucernam,& ponunt eam ſub modio, ſed ſu-
C per candelabrum,ut luceat omnibus qui in domo ſunt:& pro tanto pręmium virtutis dicitur honor.

Li.4. c.3.ante medium to.5. D.710.

Ad tertivm dicendũ,ꝙ laus diſtinguiť ab honore dupliciter. Vno modo, quia laus cõſiſtit in ſolis ſignis uerborũ: honor aũt in quibuſcumque exterioribus ſignis: & ſm hoc laus in honore includitur. Alio mõ,quia p exhibitionẽ honoris,teſtimoniũ reddimus de excellentia bonitatis alicuius abſolute:ſed per laudem teſtificamur de bonitate alicuius in ordine ad finem, ſicut laudamus bene operãtem pp finem. Honor aũt eſt ēt optimorum, quæ non ordinatur ad finem,ſed iam ſunt in fine,ut patet per Philoſophum in * 1.Ethic.Gloria autem eſt effectus honoris,& laudis: quia ex hoc ꝙ teſtificamur de bonitate alicuius clareſcit bonitas eius in
D notitia plurimorũ,& hoc importat nomen glorię. Nã gloria dicitur quaſi claria. Vnde ad Rom.1.dicit quædam gloſſa Ambr.* ꝙ gloria eſt clara cum laude notitia.

Lib.1. c2. .@. tomo. 5.

Id hẽt Auguſt. in lib. 83.q.31. circa finem tomo. 4.

Articvlvs II.

Vtrum honor proprie debeatur ſuperioribus.

AD secvndvm ſic proceditur. Videtur,ꝙ honor non proprie debeatur ſuperioribus. Angelus enim eſt ſuperior quolibet homine viatore, ſecundum illud Matth.11. Qui minor eſt in regno cęlorum,maior eſt Ioã.Bapt.ſed angelus prohibuit Ioannem volentem ſe honorare,ut patet Apoc.19.
E ergo honor non debetur ſuperioribus.

Ad Heb. 13. lec. 3. prin.

¶2 Præt.Honor debetur alicui in teſtimoniũ uirtutis, ut dictum eſt.* ſed quandoque contingit, ꝙ ſuperiores non ſunt uirtuoſi. ergo eis non debetur honor: ſicut nec dæmonibus, qui tamen ſuperiores nobis ſunt ordine naturæ.

Ar.præc. & q.63. art.3.

¶3 Pręt.Apoſtolus dicit ad Rom.12.Honore inuicem pręuenięntes. & 1.Pet.2. Oẽs honorate:ſed hoc nõ eſſet ſeruandũ,ſi ſolis ſuperioribus honor deberetur.ergo honor non debeť proprie ſuperioribus.

¶4 Præt.Tobiæ 1.dř, ꝙ Tobias habebat decem talenta ex his, quibus erat honoratus a rege. Legi-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN